

FÉROVO PODNIKAŤ NA NEFÉROVOM TRHU

Zbierať a recyklovať elektroodpad prikázala výrobcom a dovozcom elektrozariadení legislatíva. Potom im vyrubila likvidačné recyklačné poplatky a chvíľu to vyzeralo na fatálnu ranu. **Zástupcovia sektora sa však dohodli na vytvorení spoločnej firmy**, ktorá svojim zakladateľom a tisíce ďalších klientov už dvadsať rokov šetrí peniaze a plní za nich legislatívne povinnosti. Prečo by vás to malo zaujímať? Pretože **SEWA** pravdepodobne šetrí peniaze aj vám.

Už pri založení SEWA bolo jasné, že táto organizácia zodpovednosti výrobcov bude fungovať inak ako ostatné kolektívne systémy. „Mali sme jasnú predstavu, čo chceme dosiahnuť, a zvolili sme formu, ktorej ako podnikatelia rozumíme – založili sme spoločnú akciovku,“ približuje Peter Zálešák, zakladateľ siete NAY, ktorá spolu s ďalšími členmi Asociácie dovozcov audiovizuálnej techniky (ADAT) a IT Asociácie Slovenska (ITAS) stála pri zrode SEWA, a. s. „Založili sme ju preto, aby pre nás členov zabezpečila plnenie zákonných povinností v oblasti zberu a recyklácie odpadu za čo najnižšie poplatky. Dramatický nárast recyklačných poplatkov by totiž ohrozil aj našich koncových zákazníkov,“ vysvetľuje Zálešák.

ADAT a dodnes zastupuje jej záujmy v orgánoch SEWA v pozícii predsedu dozornej rady.

Podľa Štefana Dobáka, ďalšieho zakladateľa organizácie a zástupcu ITAS v orgánoch SEWA, boli skúsenosti s Recyklačným fondom typicky postsocialistické: „Štátom zriadená organizácia svojvoľne disponovala obrovskými prostriedkami, ktoré však nesmerovali k cieľu, na ktorý bol Recyklačný fond zriadený. Videli sme, že plnenie povinností, ktoré nám zákon ukladá, bude cez Recyklačný fond drahé a v konečnom dôsledku to zaplatí spotrebiteľ.“

V praxi to fungovalo katastrofálne, čo potvrdzuje ďalší zástupca ADAT Jaroslav Leško: „Vysoké ceny, zlý prístup, žiadne informácie a reportovanie na veľmi zlej úrovni. Ako členovia asociácie ADAT sme uvítali možnosť vzniku organizova-

a recykláciu elektroodpadu transparentne a nákladovo efektívne,“ pousmeje sa.

Náklady na recykláciu sa podarilo znížiť a vďaka tomu sa klientom SEWA do ceny nepremietajú také vysoké recyklačné poplatky ako v minulosti. „SEWA je riadená zástupcami výrobcov a dovozcov elektrozariadení a aj vďaka tomu plní ciele a dosahuje pre svojich klientov úsporu času i financií. Ako jediní na trhu vraciamy nevyčerpanú časť poplatkov späť klientom. Urobili sme tak aj v roku 2024 formou dobropisu. Aj predchádzajúcu vysokú mieru inflácie sa nám podarilo vďaka rastu a súvisiacim úsporám z rozsahu neprenášať na klientov. To nerobí žiaden iný kolektívny systém,“ zdôrazňuje Zálešák.

Vďaka tomu, ako firma fungovala, bolo ľahké získavať klientov. Pr-

Firma riadená zástupcami výrobcov a dovozcov elektrozariadení dosahuje pre svojich klientov úsporu času i financií.

Bitka za otvorený trh

Prvých desať rokov bolo veľmi náročných. V tom čase boli na Slovensku dovozcovia a výrobcovia elektrozariadení v rukách Recyklačného fondu, ktorý ich doslova zdieral nezmyselne vysokými poplatkami za recykláciu a zaťažoval zbytočnou administratívou. „Bojovali sme proti návrhom likvidačnej legislatívy, dumpingovým cenám, nedodržiavaniu pravidiel a za otvorenie trhu. To, čo v tom čase robil Recyklačný fond, bolo neúnosné. Namiesto toho, aby zabezpečoval zber a plnil základné ciele recyklačnej politiky štátu, vyberal od výrobcov a dovozcov obrovské peniaze a vysmieval sa nám. Keď došlo v roku 2005 konečne k zmene legislatívy a spustila sa rozšírená zodpovednosť výrobcov, boli sme pripravení,“ spomína si Mário Lelovský, ktorý medzi „otcami zakladateľmi“ reprezentoval

nejšej zložky, ktorá bude vychádzať v ústrety svojim klientom – dovozcom a výrobcom.“ Z tohto dôvodu ADAT a ITAS založili SEWA, a. s. „Privítali sme možnosť, ktorú nám dala európska legislatíva, a o plnenie svojich zákonných povinností sa odvtedy staráme vo vlastnej réžii a v prospech všetkých vrátane koncových zákazníkov,“ dopĺňa Lelovský.

Lepšie ceny, noví klienti

Podľa výkonného riaditeľa SEWA Jozefa Kozáka sa štát mylne domnieval, že dokáže zber a recykláciu odpadu riadiť lepšie: „Na začiatku fungovania odpadovej legislatívy bol na Slovensku štátny monopol a my sme ho začali rozbíjať. Robili sme to, čo je štandardom v iných odvetviach – tendrovali sme služby a dosahovali sme lepšie ceny. Zrazu bol na trhu niekto, kto robil zber

vých sto prišlo v roku 2005 s podpisom memoranda medzi asociáciami. Po desiatich rokoch mala SEWA takmer päťsto klientov a dnes poskytuje služby viac ako tisícke výrobcov a dovozcov elektrozariadení. Po dvadsiatich rokoch fungovania je SEWA najväčšou organizáciou zodpovednosti výrobcov elektrozariadení na Slovensku. Aj vďaka širokej klientskej základni dokáže pre svojich klientov dosahovať úspory z rozsahu. „Ukázalo sa, že konzistentnosť sa z dlhodobého hľadiska vypláca. Cieľom SEWA bola od založenia férovosť, spoľahlivosť, stabilita, prokliencky prístup a spravodlivo nastavené cenové podmienky pre všetkých – pre veľkých aj pre malých. A takto sa správame aj po dvadsiatich rokoch,“ hovorí o princípoch a hodnotách organizácie Jaroslav Leško.

Jozef Kozák

Štefan Dobák

Jaroslav Leško

Peter Zálešák

Mário Lelovský

Viac informácií o **SEWA** a jej aktivitách sa dozviete po naskenovaní QR kódu.

Doba sa mení, odpad a limity tiež

V priebehu dvoch desaťročí sa toho zmenilo veľa – aj samotný elektroodpad. Zariadenia sú dnes menšie a ľahšie, mení sa aj ich štruktúra. „Najbližšia budúcnosť zrejme patrí recyklácii fotovoltických panelov na úkor niektorých tradičných elektrozariadení, ako sú napríklad televízory, ktoré sú dnes podstatne váhovo ľahšie ako kedysi,“ pripomína Leško. Inovácie vo vývoji nových elektrozariadení pritom prinášajú aj výzvy. „Nové technológie sú zákaznícky atraktívne, no často sú veľmi náročné na recykláciu. Napríklad lítiové batérie dlhšie vydržia, no majú aj vyššie riziko samovznietenia. Nové zariadenia preto potrebujú nové typy recyklácie a my musíme hľadať firmy, ktoré ich budú vedieť recyklovať,“ upozorňuje Kozák.

Za dve desaťročia sa zmenilo aj percento odpadu, ktoré musia výrobcovia a dovozcovia vyzbierať. „Sme na najvyššom limite, ktorý musíme vyzbierať, a to je 65 percent toho, čo sa predá alebo dovezie,“ pripomína Zálešák. Zrušenie cieľov zberu pre elektroodpad je preto veľkou témou pri pripomienkovaní odpadovej legislatívy. „S ministerstvom životného prostredia o tejto téme komunikujeme už dlhší čas, predložili sme viaceré analýzy a konkrétne paragrafové znenie potrebných legislatívnych zmien. Zatiaľ neúspešne, no o zmenu sa budeme usilovať aj naďalej,“ hovorí Lelovský.

Na ulicu nepatria

Výzvou dnes nie je len vyzbierať dostatočné množstvo, ale aj v dostatočnej kvalite. Slovenská legislatíva urobila výrobcov zodpovednými za plnenie cieľov zberu, no štát nezakázal zbierať elektroodpad iným subjektom a nevie garantovať, že elektroodpad neodchádza aj cez iné kanály, akými sú šrotoviská a tzv. kožkári, teda pouliční zberači. „Aj na tento problém upozorňujeme ministerstvo opakovane,“ pripomína Lelovský a dodáva: „Tu vidíme význam informačných a vzdelávacích aktivít. Obyvateľom spolupracujúcich miest a obcí SEWA rozoslala viac ako 165-ti-

síc edukačných letákov. Obyvateľom sa usilujeme doručiť informáciu, že menej elektroodpadu pohodeného pri kontajneroch a v prírode i nárast množstiev spotrebičov odovzdávaných pri spätnom zbere v predajniach a na zberných dvoroch je víťazstvom pre všetkých – pre životné prostredie, obyvateľov, výrobcov a vďaka plneniu cieľov aj pre ministerstvo.“

Štefan Dobák v tomto kontexte prízvukuje, že elektroodpad by ľudia nemali len tak vykladať na ulicu či nechávať pri kontajneroch, existujú totiž lepšie riešenia: „Organizujeme bezplatné odvozy elektroodpadu z firiem, domácností, zo škôl, z nemocníc a ďalších inštitúcií a pomáhame tak zbaviť sa elektroodpadu efektívne a šetrne k životnému prostrediu. Nadviazali sme aj spoluprácu s Domovom sv. Jána z Boha. Jeho klienti – ľudia bez domova – v rámci pracovnej terapie participujú na zbere elektroodpadu z domácností v Bratislave a jej okolí.“

V rámci projektu Pomôž odpadom ľuďom v núdzi môže verejnosť online nahlásiť svoj záujem o bezplatný odvoz elektroodpadu, ktorý potom raz za mesiac počas víkendov vyzbierajú klienti Domova Sv. Jána z Boha pod dohľadom koordinátora. Projekt tak pomáha trojnásobne – ľuďom v núdzi dáva šancu vrátiť sa do pracovného procesu a vďaka tomu do bežného života, obyvateľom Bratislavy a okolia pomáha zbaviť sa starých a nefunkčných elektrospotrebičov jednoducho a bezplatne a životnému prostrediu pomáha predchádzaním vzniku čiernych skládok odpadu. Za prvý rok vyzbierali v rámci projektu 21-tisíc kilogramov elektroodpadu, ktorý by pravdepodobne skončil pri kontajneroch alebo na čiernych skládkach.

SEWA predpokladá, že inšpirovať by sa mohli aj iné spoločnosti. „Radi poskytneme svoje know-how aj ďalším firmám z iných sektorov. Spojenie pracovnej terapie s prácami, ktoré sú občasné, ale pravidelné, môže priniesť benefity obom stranám. Aj firmám, aj ľuďom prechádzajúcim terapiou,“ vyzýva Dobák. Aj elektroodpad totiž môže pomáhať.

O SEWA

SEWA je najväčšia organizácia zodpovednosti výrobcov elektrozariadení na Slovensku. V roku 2005 ju založili výrobcovia združení v Asociácii dovozcov audiovizuálnej techniky (ADAT) a v IT Asociácii Slovenska (ITAS).

Služby SEWA využíva viac ako tisíc klientov, ktorým ponúka one-stop shop riešenie pre elektrozariadenia, batérie a akumulátory, obaly a neobalové výrobky, a to na Slovensku a v ďalších tridsiatich európskych krajinách prostredníctvom European Recycling Platform. Hlavným cieľom SEWA je zabezpečiť plnenie legislatívnych povinností výrobcov a dovozcov elektrozariadení v oblasti zberu a recyklácie elektroodpadu. Klientom poskytuje administratívnu podporu vrátane poradenstva v oblasti odpadovej legislatívy.

Od roku 2014 sa SEWA podieľa aj na vzdelávaní v oblasti ekovýchovy prostredníctvom vzdelávacích projektov určených pre deti a mládež. Projekt Elektroodpad dopad oslovil 138 základných a stredných škôl s viac ako 100 tonami vyzbieraného odpadu a v projekte Vymeňte elektroodpad za lopty, v ktorom získavajú školy športové potreby a sériu audionahrávok Nehádzte všetko do jedného vreca, je to 1 280 škôl s 808 tonami vyzbieraného odpadu. V projekte E-deratizácia odovzdali firmám do roku 2024 až 7 868 Zelených certifikátov a vyzbierali 7 702 ton elektroodpadu.